
LA NEOLOGIA EN SOCIETAT: *VERBA SEQUUNTUR**

NEOLOGY IN SOCIETY: *VERBA SEQUUNTUR*

JUDIT FREIXA
Universitat Pompeu Fabra
judit.freixa@upf.edu

Resum: El punt de partida d'aquest article és de caràcter social: els neologismes apareixen per referir-se a les novetats del món i a altres necessitats expressives dels parlants. Atès que els parlants consideren seva la llengua i emeten judicis poc contrastats sobre les paraules noves, en aquest article es discuteixen alguns dels interrogants més habituals sobre aquest tema: què és un neologisme?, hi ha neologismes més neològics que d'altres?, per què apareixen neologismes?, són tots igualment necessaris?, com són els neologismes del català?, el català crea neologismes o només els copia d'altres llengües? La conclusió de l'article és que el català, com qualsevol altra llengua viva, té creativitat lèxica i acull neologismes de tots tipus: estables i efímers, nous i vells, voluntaris i involuntaris, correctes i incorrectes, denominatius i expressius, ben formats i transgressors.

Paraules clau: neologia lèxica, neologicitat, societat, creativitat lèxica, interferència lèxica.

Abstract: The starting point of this article has a social nature: neologisms appear to refer to novelties and to cover the expressive needs of speakers. As speakers consider language to be their own and express unformed considerations on new words, this article deals with some of the most frequent questions on this subject: What is a neologism? Are certain neologisms more neological than others? Why do neologisms appear? Are they all necessary to the same extent? What are neologisms in Catalan like? Does Catalan create neologisms or does it only copy them from other languages? The article comes to the conclusion that Catalan, like any other language, has lexical creativity and hosts all kinds of neologisms: stable and ephemeral, new and old, deliberate and unintentional, correct and incorrect, denominative and expressive, well-formed and transgressive.

Key words: lexical neology, neologicity, society, lexical creativity, lexical interference.

(*) Aquest treball s'inscriu en el projecte FFI2012-37260 del Ministeri d'Economia i Competitivitat.

INTRODUCCIÓ

Fent una adaptació de la coneguda sentència de Cató el Censor «Rem tene, verba sequuntur», podríem dir que «Res fiunt, verba sequuntur»: «les coses passen, les paraules vénen». Amb el llenguatge ens expliquem què passa al món, i els neologismes ens parlen de les coses noves o d'una nova manera de dir-les. Estudiar les paraules noves és estudiar també què ha canviat en el món i què ha canviat en els parlants.

La societat s'interessa per allò que passa al seu voltant, preferentment per la política, l'esport, l'economia i la salut. La societat, entesa com el conjunt de parlants, també s'interessa per la llengua, i molt especialment per les paraules de la llengua, perquè efectivament el nivell lèxic és el que més reflecteix les transformacions de l'entorn i és on els parlants les perceben més clarament.

L'interès social per les paraules del català es manifesta en diversos concursos d'èxit de ràdio i de televisió centrats en el lèxic (com *El gran dictat* i *Joc de paraules* en català, *Pasapalabra* en castellà o el més antic *Cifras y letras*), en jocs de taula i de telefonia mòbil (convé destacar els jocs de *Verbàlia* i el *Crucigramàrius* en català, i l'aplicació *Apalabrados* en castellà i també en català), en programes de divulgació lèxica (com *Caçadors de paraules*, *Paraules en ruta* o *La paraula del dia*) i en llibres com *A paraules em convides* (Solsona 2005), *RodaMots: Deu anys fent 'Cada dia un mot'* (Palou i Vidal 2009) o *Verbàlia* (Serra 2000). És clar que en això la societat catalana no és única: algunes iniciatives han estat pròpies i d'altres han estat bones adaptacions d'iniciatives en d'altres llengües.

Així doncs, les paraules formen part del nostre dia a dia, no només del nostre ús com a parlants sinó també en la reflexió i en el joc. De la mateixa manera que els parlants vaticinen sobre futbol i política en les sobretauls, també ho fan sobre la llengua i molt especialment sobre les paraules noves. En aquests contextos s'emeten judicis generals sobre la perniciositat dels manlleus, la falta de creativitat lèxica del català, i també judicis concrets sobre neologismes considerats incorrectes, innecessaris o directament absurds. Certament no són debats científics, són opinions pròpies emeses a partir de la percepció dels parlants, que deixa veure els seus temors i els seus desitjos, o repeticions d'aquelles opinions no necessàriament contrastades que els parlants han sentit i han considerat ben fonamentades. Sigui com sigui, abordant la qüestió de l'ús social de la llengua des d'una perspectiva científica, cal posar damunt de la taula quins són els principals prejudicis que es difonen sobre el lèxic i més específicament sobre el lèxic nou, els neologismes.

En aquest article repassarem algunes d'aquestes qüestions, les que hem considerat més bàsiques, més generals i que, de fet, constitueixen la base de tota la teoria sobre

la neologia. En primer lloc, ens referirem al concepte de *neologisme*, que suscita dues preguntes necessàries: què és un neologisme?, n'hi ha de més neològics que d'altres? En segon lloc, ens preguntarem per què apareixen els neologismes i si tots es poden considerar necessaris. Finalment, valorarem com són els neologismes del català i discutirem breument si el català té creativitat lèxica o si juga un paper passiu.

1. QUÈ ÉS UN NEOLOGISME? HI HA NEOLOGISMES MÉS NEOLÒGICS QUE D'ALTRES?

Si un neologisme és una paraula nova, de forma o de sentit, és difícil defensar que mots com *anticrisi*, *nòvio*, *precandidat* o *superheroi* siguin neologismes, i de fet només ho són en la mesura que no formen part del diccionari normatiu del català. Encara que no siguin mots nous, perquè formen part del lèxic dels parlants des de fa dècades, es consideren neologismes des del punt de vista lexicogràfic. En canvi, mots com *ironman*, *drone*, *viralitzar* o *via verda* són neologismes també des del punt de vista de la novetat, perquè es refereixen a accions, objectes o entitats que els parlants reconeixen com a nous. Quan és nova la paraula i és nou el referent, no es posa en dubte el caràcter neològic d'una unitat.

A efectes metodològics, el criteri lexicogràfic és òptim per decidir quines de les paraules que trobem en l'ús són neològiques i quines no ho són. Un cop establert el corpus lexicogràfic d'exclusió (normalment format pel diccionari normatiu i complementat amb altres diccionaris), la determinació del caràcter neològic de les paraules és objectiva i dicotòmica (llevat dels neologismes semàntics, en què pot resultar més subjectiu decidir si el sentit recollit en l'ús queda inclòs en la definició del diccionari). En canvi, a nivell teòric i pràctic és on es manifesten clarament les limitacions del criteri lexicogràfic: d'una banda, les paraules sense presència lexicogràfica no són només els neologismes. El diccionari normatiu limita l'entrada de paraules especialitzades, dialectals o predictibles, i té limitacions també amb relació als manlleus, tant si són castellanismes com altres estrangerismes. Hi ha milers de paraules d'ús freqüent i antic que no tenen entrada en el diccionari i que no tenen res de neològiques. En aquest sentit, el criteri lexicogràfic és antiteòric, i com que a més els parlants saben que no són noves, també és antiintuïtiu (vegeu Sablayrolles 2003 per a una descripció del «sentiment neològic»). De l'altra banda, des d'un punt de vista pràctic, la limitació es fa molt evident quan estudiem un conjunt de neologismes lexicogràfics, perquè al costat de mots nous hi trobem mots molt vells, com hem vist a l'inici d'aquest apartat. Per superar aquestes limitacions, el que cal és utilitzar el criteri lexicogràfic només en

un primer estadi de detecció i, un cop seleccionades totes les paraules que no formen part del diccionari normatiu (neologismes lexicogràfics), aplicar criteris per diferenciar diversos graus de neologicitat.

Això suposa partir de la base teòrica que, efectivament, hi ha neologismes més neològics que d'altres. I anirem encara més enllà: no només els neologismes vells detectats amb el criteri lexicogràfic són poc neològics, sinó que dins dels neologismes recents trobem mots més neològics que d'altres. Aquesta afirmació es correspon amb la intuïció dels parlants i haurà de conduir a una revisió de la definició de neologisme: en allò veritablement neològic hi conflueixen diverses condicions, a banda de la novetat, que tenen a veure amb aspectes pragmàtics com la freqüència d'ús, aspectes morfològics com la productivitat de les regles i aspectes semàntics com la transgressió semàntica (Freixa 2010). Els adjectius neològics *hiperactiu* i *hiperenorme*, per exemple, no difereixen en l'any d'arribada a la llengua ni en la regla de formació sinó en aspectes pragmàtics i semàntics: el primer és freqüent i el segon no ho és, el primer no és transgressor i el segon sí que ho és perquè *hiper* demana bases lèxiques no hiperbòliques. Semblantment, *drone* i *smartphone* són manlleus neològics de l'anglès, però segurament els parlants consideraran que el primer és més neològic, perquè és més nou, que no pas el segon; i *centre cívic* i *múscul financer* són dos neologismes formats per sintagmació ben diferents entre ells perquè el primer està estabilitzat en l'ús dels parlants des de fa dècades i el segon, en canvi, és d'aparició molt recent.

2. PER QUÈ APAREIXEN NEOLOGISMES? SÓN TOTS IGUALMENT NECESSARIS?

Si la primera pregunta sobre els neologismes feia referència al *què*, la segona fa referència al *per què*. Però abans d'endinsar-nos en la resposta convé plantejar-ne una altra, una pregunta d'aparença simple i que amaga una gran complexitat: *aparèixer on?* I és que si volem entrar en consideracions relatives a la necessitat dels neologismes, cal fer una distinció fonamental: que un neologisme aparegui en l'ús d'un parlant o en un grup de parlants no és el mateix que l'aparició en el conjunt d'una llengua. Individu i societat estan estretament relacionats: la societat és el conjunt d'individus i els individus estan sotmesos a les regles de la societat. Però l'aparició d'un neologisme en un individu (en el seu lèxic mental o lexicó) no marca l'aparició del neologisme en el conjunt de la llengua d'aquesta societat (el lèxic d'una llengua, representat limitadament pel diccionari general): només quan aquell neologisme forma part estable del lèxic d'un conjunt representatiu d'individus podrem dir que forma part del lèxic

d'una societat. Establir quan un neologisme ja és una unitat de la llengua no és una decisió evident, però l'anàlisi de corpus textuals representatius sí que permet en gran mesura determinar si una paraula està estabilitzada en l'ús dels parlants o no ho està.

Les raons per les quals apareixen els neologismes són diferents segons si ho plantejem amb relació als individus o amb relació a una llengua: en el primer cas hi intervenen factors de caràcter psicolingüístic i sociolingüístic, al costat de la necessitat primera de denominar un concepte; en el segon cas hi intervenen també aspectes d'ordenació lingüística.

No tots els neologismes són igualment necessaris, si bé tots responen a alguna necessitat, exceptuant els casos d'error per desconeixement de la llengua. Sovint es denuncien com a innecessàries les paraules que apareixen per pressions d'altres llengües, quan la llengua ja en té una d'útil per denominar aquella idea. Molt recentment Narcís Garolera (2014: 176) ha denunciat l'aparició de neologismes innecessaris en el català dels mitjans de comunicació en un article que ha suscitat una gran controvèrsia:

L'inevitable mimetisme entre els professionals de la comunicació —i també entre els polítics— dona lloc a solucions lingüístiques que desplacen les tradicionals. Neologismes innecessaris, com *ubicar* (en lloc de *situar*) o *tranquil* per designar un dia de bon temps, modifiquen l'ús del català als mitjans, i produeixen, en l'oient o el lector d'una certa edat, sorpreses constants que el distreuen del contingut del diari o del que es diu en un programa de ràdio o de televisió.

Certament, en els exemples que presenta aquest autor s'hi percep un abandonament de formes lingüístiques vives a favor de solucions úniques o forasteres que no tindrien raó de ser: ja no *planyem*, ara *compadim*; i no tenim *problemes* sinó que hi ha *problemàtiques*; ja no ens *acostem* però ens *apropem*, els *temes* han passat a *temàtiques*, les *intencions* ara són *intencionalitats*; no *païm* sinó que *digerim*, i ja no hi ha *entorns*... hi ha *escenaris*.

També és cert, però, que la llengua és viva i que precisament el lèxic és el més versàtil, el més variable i canviant de tots els nivells lingüístics. Encara que costi d'acceptar-ho, en aquesta permanent actualització del lèxic de les llengües hi ha la pèrdua de formes genuïnes per formes interferides i, almenys inicialment, innecessàries. Tot plegat és una qüestió de mesura: no cal presentar batalla per un fet aïllat, però quan s'observa una proliferació de casos que apunten cap a una única direcció d'empobriment de la llengua, llavors sí que cal.

De totes maneres, no podem oblidar que els parlants d'una llengua no poden expressar-se restringint-se al lèxic del diccionari i sovint necessiten formes no normatives que poden ser perfectament correctes per expressar-se. Si bé els parlants necessiten aquesta eina com a referència, han de tenir també la capacitat de formar i usar altres

unitats que complementen el diccionari. No cal dir-ho, com més ben preparats i menys acomplexats lingüísticament estiguin els parlants de la llengua, més espontanis i correctes seran els seus usos neològics. En aquest sentit, és ben cert que molts parlants del català que volen parlar correctament pateixen d'inseguretat lingüística perquè saben que algunes formes que utilitzen estan proscrietes per la normativa. Això els condueix a refugiar-se en el diccionari normatiu i, si bé això els assegura la correcció lingüística, també els aboca sovint a la falta d'adequació a la situació comunicativa i a una limitació lèxica excessiva.

Acceptem, doncs, que no tots els neologismes són igualment necessaris, però fem-ho amb una condició: no donem per cert que els neologismes denominatius són necessaris i que els neologismes expressius no ho són. Deixant de banda el fet que la dicotomia entre neologismes denominatius i neologismes expressius no acaba de trobar sustentació teòrica (Llopart & Freixa 2014), i admetent que els neologismes que apareixen per denominar una realitat nova responen certament a una necessitat lingüística evident, cal admetre també que de vegades els neologismes presentats com a denominatius no són res més que manipulacions lèxiques per a un fi concret: *monomarental* no és un neologisme denominatiu ben format i necessari, i si cal precisar que una família monoparental té només la figura paterna o només la figura materna, caldrà fer-ho d'una manera lingüísticament vàlida en què no s'oposin *monoparental* i *monomarental*.

I, inversament, cal acceptar que el fet que un neologisme aparegui per donar resposta a necessitats que no són estrictament denominatives no el converteix en un neologisme innecessari: la necessitat pot ser de la societat o pot ser d'un individu (o d'un grup). En el primer cas, pot ser que una societat necessiti red denominar un concepte amb una nova forma perquè la denominació existent ha quedat desactualitzada o marcada. Certament, la proposta sorgeix d'un grup, però ho fa amb l'aspiració de convertir-se en la denominació usada per la societat. Per exemple, trobem nombroses propostes neològiques per substituir les denominacions de determinades discapacitats físiques i psíquiques considerades avui dia ofensives i no inclusives.

En el segon cas, quan la necessitat no denominativa té a veure amb individus o grups d'individus sense que la societat sencera faci seva aquesta necessitat, les motivacions tenen relació amb factors psicolingüístics i sociolingüístics, com hem apuntat anteriorment. D'una banda, hi ha la creativitat lingüística dels parlants, a la qual es refereix Cabré (1994) com «recerca d'originalitat expressiva» i en què hauríem de considerar també la necessitat lúdica dels parlants. De l'altra, específicament amb relació a l'ús de manlleus, Rull (2000) es refereix als motius següents: la necessitat, el contacte, la internacionalitat i la negligència (o també ignorància i descuit).

És remarcable l'anàlisi que fa d'un motiu que afecta directament les tries lèxiques dels parlants com a individus: la moda o l'esnobisme (altres autors s'hi refereixen com a *prestigi*). Ens toquen de prop els exemples de l'àmbit acadèmic als quals es refereix (Rull 2000: 20):

De sempre, de les pauses d'un acte acadèmic se n'ha dit fer un cafè, però als programes sol aparèixer escrit *coffee-break* malgrat estar íntegrament redactats en català. El segon exemple és la paraula *handout*, que designa els fulls que es passen en una conferència o xarrada com a guia. Abans que algú descobrís que en anglès es deia així, de sempre se n'havia dit *repartir les fotocòpies* (o *la pauta*, o *l'extracte*): com que generalment tots els fulls són *fotocòpies*, aquest mot ja serveix per designar la nova realitat. Els actes acadèmics, però, són més importants i efectistes si s'hi reparteixen *handouts*, encara que les mateixes persones que fan servir aquest terme havien estat dient *fotocòpies* fins al moment de descobrir que el concepte tenia un nom «autèntic» i no un succedani metafòric. Ja no cal que entrem a mirar els textos en català que són *papers* (i no *articles* o *comunicacions*; o *handbooks* (i no pas *manuals* i que contenen *abstracts* en comptes de *resums*).

Tanquem aquest apartat amb una reflexió sobre el concepte de *necessari*. En aquest apartat hem discutit sobre la necessitat dels neologismes seguint aquells interrogants més freqüentment plantejats en neologia, però certament cal reenfocar aquesta discussió perquè *necessari* i *necessitat* no són conceptes lingüístics. Els neologismes obeeixen a diferents *funcions*, concepte, aquest sí, lingüísticament vàlid (vegeu també Sablayrolles 1993). Reduir les funcions dels neologismes a la funció denominativa i a l'estilística és gairebé no dir res.

3. COM SÓN ELS NEOLOGISMES DEL CATALÀ? EL CATALÀ CREA NEOLOGISMES O NOMÉS ELS COPIA?

L'Observatori de Neologia¹ de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada de la Universitat Pompeu Fabra recull anualment al voltant de 2.500 neologismes diferents. Després de 25 anys de treball ininterromput, la base de dades conté gairebé 60.000 neologismes diferents per al català i, per tant, aparentment la creativitat lèxica està assegurada. En aquest apartat farem, primer, una breu caracterització dels neologismes del català i, després, discutirem si podem considerar que el català té un paper actiu en la creació de neologismes.

Per respondre la primera pregunta d'aquest apartat hem de dir, primer de tot, que els neologismes del català són variats des de tots els punts de vista. Tenim

1. Observatori de Neologia (2004), Freixa, Bernal & Cabré (en premsa).

neologismes molt nous i neologismes vells, com hem comentat més amunt. El *micromecenatge* o l'*autofoto* són neologismes que fan referència a conceptes que s'han incorporat recentment a la nostra societat; en canvi, *superheroi* i *premsa rosa* ja no es refereixen a novetats i són, com hem dit, només neologismes des del punt de vista lexicogràfic. Amb independència de l'antiguitat, alguns neologismes són freqüents i d'altres no ho són: l'adjectiu *xirucaire* per referir-se metafòricament als partidaris de les tradicions catalanes no es pot considerar un neologisme freqüent si el comparem amb altres adjectius neològics com *anticrisi* o *interanual*. El català compta també amb neologismes visibles i invisibles, estables i efímers, propis i aliens, voluntaris i involuntaris, denominatius i expressius.² I, certament, al costat de milers de neologismes perfectament correctes i adequats, trobem també neologismes que es poden considerar «incorrectes» i que formen part de la llengua de molts parlants: *reconeixible* i *anorèxic*, per exemple, són versions no normatives dels adjectius *recognoscible* i *anorèctic* que trobem en el diccionari. Igualment, els verbs *revertir* i *contactar* són intransitius segons el diccionari, encara que ara els trobem usats com a verbs transitius.

Si parlem de neologismes incorrectes, haurem de referir-nos també als castellanismes. *Nòvio*, *carinyo* i *xulo* són neologismes? Són castellanismes, interferències lingüístiques i, encara per a alguns autors, barbarismes, però també són neologismes seguint el criteri lexicogràfic. En canvi, *guapo* i *pandero*, són igualment castellanismes però ja no són neològics perquè el diccionari normatiu ja els ha acceptat. Aquesta manera de plantejar la qüestió dels castellanismes resulta simètrica amb la resta de manlleus: *best-seller* i *yuppie* són manlleus de l'anglès que cal considerar neològics perquè no consten al diccionari, però, en canvi, *whisky* i *xampú* són igualment manlleus de l'anglès i no són neologismes perquè sí que hi consten. Tot i així, és cert que hi ha una tendència a veure els castellanismes com un grup a part, i això està motivat pel fet que realment són unitats que van apareixent a la llengua per uns motius molt específics relacionats amb la situació sociolingüística de la llengua i els parlants les utilitzen per motius que van més enllà dels que hem vist en l'apartat anterior: de vegades els parlants desconeixen que no són unitats correctes en català, i d'altres vegades, els parlants les «necessiten» perquè no saben com aconseguir un estil col·loquial i espontani sense recórrer al castellà.

Els neologismes del català són també variats des del punt de vista del recurs de la innovació. Els percentatges de cada recurs depenen del conjunt de textos d'on provenen els neologismes i en aquest apartat ens referirem als percentatges obtinguts a l'Observatori de Neologia al llarg dels anys en l'anàlisi de textos de premsa (però ens

2. Vegeu Bernal (2005), Cabré (2002), Freixa (2002), Guerrero (1996) i Veny (1991).

referirem també als resultats obtinguts en els textos orals radiofònics i en les revistes no especialitzades quan les desviacions ens semblin remarcables).

Gairebé un terç del total de paraules noves estan formades per derivació (17,5% de prefixats i 15% de sufixats), bloc en què s'ajunten els neologismes més predictibles i menys vistosos, com ara *descatalogar*, *extracomunitari*, *inassumible*, *sobreoferta*, *equipació*, *negacionisme* o *transversalitat* (si bé és cert que també hi trobem exemples de transgressió lèxica: *transmiserià*, *tricagar*). En els textos orals la derivació obté un resultat més baix, simplement pel fet que altres recursos, com el manlleu del castellà, obtenen resultats molt més alts.

Un segon terç de neologismes estan formats amb recursos propis de la llengua: trobem nombrosos exemples de composició (culta i patrimonial) com *feminicidi*, *tele-assistència*, *fotogaleria*, *caçatalents*, *contacontes*, *apagafocs*; de sintagmació, com *balança fiscal*, *parc èdic*, *violència de gènere*, *xarxa social*; a banda de mots formats per diversos recursos de truncació (abreviació, acronímia i siglació), com *crono*, *fisio*, *pime*, *cedé*, *glocal*, *helitransportar*; o per fenòmens sintàctics de conversió o lexicalització, com *incondicional*, *comissariar*, *acampat* (nom); finalment cal remarcar l'existència d'un 5% de neologismes semàntics documentats com *cúpula* (aplicat a un conjunt de persones), *epicentre* (aplicat a situacions en què no hi ha un sisme real) o *estelada* (aplicat a la bandera i no pas al firmament).

El darrer terç de neologismes són unitats preses d'altres llengües, de manera que cal valorar en la justa mesura l'impacte dels manlleus en el català d'avui: una de cada tres paraules noves és, des de fa molts anys i sempre segons les dades de l'Observatori, una paraula manllevada a una altra llengua. Si bé aquesta dada pot resultar alarmant, convé dir que els resultats que obtenen els observatoris d'altres llengües romàniques (castellà, francès, italià i portuguès) no són gaire diferents: a la premsa, i a tot arreu on es tractin els temes d'actualitat, el recurs al manlleu és molt habitual.

La llengua de procedència de la meitat dels manlleus és l'anglès (15,7%), i l'altra meitat ve del castellà (9%) i de moltes altres llengües (8,4%). Els manlleus de l'anglès apareixen en notícies d'economia, d'esports, d'espectacles, de tecnologia i d'actualitat en general: *agitprop*, *bitcoin*, *biopic*, *commodity*, *regifting*, *selfie*. Els exemples de manlleus d'altres llengües com l'alemany (*riesling*, *realpolitik*), el basc (*batzoki*, *kale borroka*), el francès (*banlieue*, *tour de force*), el grec (*pathos*, *pandemonium*), l'italià (*risotto*, *tiffosi*), el rus (*apparatchik*, *dacha*) i moltes altres llengües (com *canarinho*, *amigurumi*, *kebab*, *jacuzzi*) demostren que els manlleus són unitats que compleixen funcions diferents en els usos dels parlants i permeten estudiar els graus i les estratègies d'adaptació que posa en marxa la llengua que els acull. En canvi, els manlleus del castellà demanen una anàlisi diferent, com ja hem apuntat més amunt, i sempre tenint en compte que en la llengua oral el percentatge puja fins al 30% del total de neologismes.

I això ens porta a l'última pregunta que plantegem en aquest article: el català és lliure en la seva innovació lèxica o és dependent d'altres llengües? En treballs anteriors (Cabré, Freixa & Solé 2001; Freixa 2009) hem analitzat la interferència en la innovació lèxica del català. Partint de la idea que es poden aïllar indicis per avaluar el pes del castellà damunt del català, s'han analitzat indicadors com els següents: el nombre i el percentatge de neologismes diferents formats amb una regla determinada, la data d'aparició de les primeres ocurrences de neologismes formats amb una regla nova, l'evolució de la freqüència al llarg dels anys de les ocurrences dels neologismes formats amb una regla, el nombre d'unitats coincidents i no coincidents formades amb una regla. El resultat obtingut és que el català presenta símptomes clars d'interferència del castellà (i de l'anglès, en darrer terme), de la mateixa manera que presenta símptomes clars d'evolució natural de la llengua (neologismes propis no compartits amb el castellà ni amb cap altra llengua). En canvi, no presenta una tendència a la dependència del castellà (o de l'anglès) en la innovació lèxica en general, en la mesura que hi ha una tensió o un equilibri entre innovar amb recursos propis i aliens. La interferència i la dependència són fenòmens molt diferents, si bé és cert que el segon sempre ha estat precedit pel primer.

CONCLUSIONS

El català és una llengua tan viva com vius són els seus parlants, entre els quals trobem tota mena d'actituds davant la llengua, i els neologismes en donen fe: tenim neologismes mal formats o mal usats, neologismes que omplen buits denominatius, neologismes que ens fan somriure perquè la invenció ha estat escaient, neologismes que no compleixen cap funció denominativa i neologismes que no ens produeixen cap sensació perquè ens passen inadvertits.

El català ha de continuar debatent-se davant de la complexitat del món actual. I ho ha de fer amb la pluralitat de posicions que garanteixen l'equilibri: els qui estiren cap al purisme, la conservació, la prudència en la introducció de formes noves a la llengua i els qui s'apressen al canvi sense por per la fragilitat de la llengua. Enmig d'aquestes dues forces oposades, la llengua va avançant i va mantenint-se, i cada dia apareixen en l'ús dels parlants noves paraules per fer front als canvis incessants del món: «res fiunt, verba sequuntur».

JUDIT FREIXA
Universitat Pompeu Fabra
judit.freixa@upf.edu

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- BERNAL, Elisenda (2005) «El sufijo catalán *-ejar* y la norma: un sospechoso habitual», dins C. Sinner (ed.), *Norm und Normkonflikte in der Romania*, Munic, Peniope, pp. 131-144.
- CABRÉ, M. Teresa (1994) *A l'entorn de la paraula*, València, Universitat de València, 2 vol.
- (2002) «La neologia efímera», dins M. Teresa Cabré *et alii* (dirs.), *Lèxic i neologia*, Barcelona, Institut Universitari de Lingüística Aplicada, Universitat Pompeu Fabra, pp. 13-28.
- CABRÉ, M. Teresa, Judit FREIXA & Elisabet SOLÉ (2001) «Anàlisi contrastiva de la innovació lèxica en català i en castellà», *Caplletra*, 30, pp. 199-212.
- FREIXA, Judit (2002) «Dimensió social de la neologia», dins M. Teresa Cabré *et alii* (dirs.), *Lèxic i neologia*, Barcelona, Institut Universitari de Lingüística Aplicada, Universitat Pompeu Fabra, pp. 69-78.
- (2010). «Paraules amb rareses», *Terminàlia*, 1, pp. 7-16.
- (2009). «La interferència en la innovació lèxica del català: anàlisi dels neologismes amb *ciber-* i *homo-*», *Revista de Llengua i Dret*, 51, pp. 259-281.
- FREIXA, Judit, Elisenda BERNAL & M. Teresa CABRÉ, eds. (en premsa) *La neologia lèxica catalana*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans.
- GAROLERA, Narcís (2014) «El català que ara es parla. La degradació de la llengua als mitjans de comunicació», *Els Marges*, 103, pp. 175-182.
- GUERRERO, Gloria (1996) «¿Es necesario el préstamo?», dins E. Serra, B. Gallardo, M. Veyrat, D. Jorques & A. Alcina (dirs.), *Llengua i cultura. Sociolingüística. Lingüística històrica*, pp. 36-41.
- LLOPART, Elisabet & Judit FREIXA (2014) «La función de los neologismos: revisión de la dicotomía neología denominativa y neología estilística», *Neologica*, 8, pp. 135-156.
- OBSERVATORI DE NEOLOGIA (2004) *Llengua catalana i neologia*, Barcelona, Meteora.
- PALOU, Jordi & Pau VIDAL (2009) *RodaMots: Deu anys fent 'Cada dia un mot'*, Barcelona, Empúries.
- RULL, Xavier (2000) «Aspectes socials i lingüístics dels manlleus (1)», *Llengua i ús*, 18, pp. 18-26.
- SABLAYROLLES, Jean-François (1993) «Fonctions des néologismes», *Cahiers du CIEL*, pp. 53-94.
- (2003) «Le sentiment néologique», dins Jean-François Sablayrolles (ed.), *L'innovation lexicale*, París, Honoré Champion, pp. 279-295.
- SERRA, Màrius (2000) *Verbàlia*, Barcelona, Empúries.
- SOLSONA, Ramon (2005) *A paraules em convides*, Barcelona,: Columna.
- VENY, Joan (1991) *Mots d'ahir i mots d'avui*,. Barcelona, Empúries.